

El raspall

(ALDC, VI, 1366. El raspall)

L'enunciat designa un 'instrument que consisteix en un gran nombre de fibres d'espart col·locades espessament en una placa de matèria dura i que serveix per a netejar el pèl de les cavalleries després d'haver-hi passat l'estrijo'. *Raspall* i l'intrús *cepillo* són els mots més estesos. *Raspall* (s. XIV) coneix les var. perifràstiques *raspall d'espart* 21, 41, 114 o *raspall d'esparc* 54, per l'alternança [t] > [k] en posició final (cf. *càvec/càvet*, dial. *càntut/càntuc*), i la ioditzada *raspai*. *Cepillo* és un castellanisme, var. [θ]epillo 100, 132, 134, 138, 139, on es nota més l'empremta del cast. *Brossa* és un gal·licisme (← fr. *brosse*).

Espalmador (s. XIV) és un der. de *espalmar*, del llat. tardà EXPALMARE 'donar cops amb les mans', procedent de PALMA 'mà, palma de la mà' perquè 'treure la pols, la brutícia' es feia amb la palma de la mà; var. *espaumador* 70-72, 74, 75, 78, 79, amb vocalització de la /l/ velar, com en *espoumador* 81, on [əw] > [ow] per assimilació de [ə] a la consonant labial i a la semivocal [w].

Espolsador (s. XV) 83, 85 és un der. de *espolsar* que, més que procedir del llat. EXPULSARE, deu ser un der. de *pols* (< PŪLVIS) amb el prefix privatiu *es-* (< EX-). *Aluda* 61 (< ALŪTA) ha passat de "pell adobada, suau i prima,

regularment per a fer guants" a "guant d'espart pera netejar los caballs" (Labèrnia, 1839). *Fregador* (var. *fregador d'espart* 76) és un der. de *fregar*. Per als comentaris referents a *raspall*, *cepillo*, *fregador*, veg. mapa 848. *Escobill* 12 és un manlleu a l'oc. *escobilh* 'escombreta'.

Pel que fa a les àrees dialectals, *raspall* ocupa la major part del Principat, tret de la franja ponentina que, unida al val. i alguns parlars mall., han estat sensibles a la interferència cast., *cepillo*; tanmateix, com a testimonis de la penetració moderna d'aquesta, tenim supervivents geogràfics i documentals de *raspall* i de *espalmador* en les àrees de *cepillo* (*espalmador* en els val. Ros, 1764; Sanelo, 1802; Escrig, 1851; Pla, 1880; Martí Gadea, 1909; i per al bal., veg. Febrer Cardona i Figuera, 1840 [*espaumador* "de cerras para llévar sa pols al bestiar"]). Si comparem l'àrea de *cepillo* de 'raspall' amb la de 'estrijo', notem que *raspall* 'estrijo' té menys espai que *raspall* i que *estrijo* ha resistit enfront de l'envestida de *cepillo* per a 'raspall'. Igualment, *brossa* 'raspall' ha envaït el terreny de *estrijo*. És interessant la supervivència de l'ant. *aluda* 'raspall en forma de guant'. Són mots normatius els genèrics *raspall* i *espalmador*, des del DG₁, 1932.

